

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/58-1-42>**Юлія ГОЛОВАЦЬКА,***orcid.org/0000-0002-7740-9432*

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри теорії і практики перекладу

Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

(Тернопіль, Україна) *yulyapashkovska@ukr.net*

СПЕЦИФІКА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ ДО ЛОКАЛІЗАЦІЇ В ЕПОХУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Статтю присвячено проблемі підготовки майбутніх перекладачів до локалізації в епоху цифрових технологій. Узагальнено, що ринок перекладу, Інтернет і технології перекладу повсюдно змінюються під впливом автоматизації та інновацій, тому й неминуче зміниться й освіта перекладачів, ключовим завданням якої є підготовка студентів до швидкоплинних змін на ринку праці, використання різноманітних режимів роботи та інструментів.

Встановлено, що в сучасних умовах значно зростають обсяги інформації, що потребують перекладу різними мовами. В таких умовах усі світові виробники прагнуть розширювати ринки збуту своїх продуктів, що потребує постійних перекладів й адаптації мовного матеріалу до особливостей певних певної країни, мови, менталітету, тобто його локалізації. Переклад, як складова частина локалізації іноземних продуктів, все частіше виконується за допомогою спеціальних програм та інструментів. Ці засоби прискорюють процес перекладу та роблять його більш ефективним. Використання перекладацькими компаніями та постачальниками мовних послуг засобів локалізації зумовлює необхідність їхнього вивчення в програмах підготовки майбутніх перекладачів.

На основі аналізу наукової літератури встановлено, що локалізація є своєрідним і достатньо складним процесом адаптації веб-сайтів, програмного забезпечення, документації та продуктів з метою задоволення потреб та вимог міжнародних ринків або культурних нюансів. У перекладацькій діяльності локалізація є комплексом лінгвістичних та нелінгвістичних дій, спрямованих на адаптацію первинного продукту щодо потреб споживача цільової країни з урахуванням її культурних особливостей. Підсумовано, що модернізація професійної підготовки майбутніх перекладачів до локалізації шляхом участі в командних проєктах, використання соціальних мереж, інструментів CAT та інших цифрових ресурсів, сприятиме підготовці конкурентоздатних фахівців у галузі перекладу.

Ключові слова: локалізація, майбутні перекладачі, професійна підготовка, цифровізація, CAT-технології.

Yuliia HOLOVATSKA,*orcid.org/0000-0002-7740-9432*

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Theory and Practice of Translation

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

(Ternopil, Ukraine) *yulyapashkovska@ukr.net*

SPECIFICATIONS OF TRAINING FUTURE TRANSLATORS FOR LOCALIZATION IN THE AGE OF DIGITAL TECHNOLOGIES

The article is devoted to the problem of training future translators for localization in the era of digital technologies. It is summarized that the translation market, the Internet and translation technologies are changing everywhere under the influence of automation and innovation, therefore the education of translators will inevitably change as well, the key task of which is to prepare students for rapid changes in the labor market, the use of various modes of work and tools.

It has been established that in modern conditions the amount of information that needs to be translated into different languages is growing significantly. In such conditions, all global manufacturers strive to expand the sales markets of their products, which requires constant translations and adaptation of language material to the specifics of a certain country, language, mentality, that is, its localization. Translation, as an integral part of the localization of foreign products, is increasingly performed with the help of special programs and tools. These tools speed up the translation process and make it more efficient. The use of localization tools by translation companies and language service providers necessitates their study in training programs for future translators.

Based on the analysis of scientific literature, it was established that localization is a unique and rather complex process of adapting websites, software, documentation and products to meet the needs and requirements of international markets or cultural nuances. In translation, localization is a complex of linguistic and non-linguistic actions aimed at adapting the primary product to the needs of the consumer of the target country, taking into account its cultural characteristics. It was concluded that the modernization of professional training of future translators for localization through participation in team projects, the use of social networks, CAT tools and other digital resources will contribute to the training of competitive specialists in the field of translation.

Key words: localization, future translators, professional training, digitalization, CAT technologies.

Постановка проблеми. Глобальний ринок перекладів зазнав стійкого зростання протягом останніх кількох десятиліть. Це зумовлено добровільною і недобровільною «циркуляцією людей, товарів, послуг, ідей і культур» (Orlando, 2016: 18), що є результатом інтернаціоналізації економіки або конфліктів і стихійних лих, посиленням соціальної активності людей, тобто залученням до міжурядових і неурядових організацій. Відтак, попит на надання професійних мовних послуг помітно збільшився. Усе це значною мірою впливає й на професійну практику індустрії перекладу, де одним з наслідків збільшення попиту є швидке зростання обсягів тексту, який потрібно перекладати за відносно короткий час і з низькими витрати. Водночас, сучасний перекладач використовує веб-рішення для взаємодії з клієнтами, оскільки вся комунікація в основному здійснюється в режимі он-лайн, із програмним забезпеченням для веб-конференцій і вебінарів (Korniyaka, 2018). Варто констатувати, що теорія перекладу як окреме наукове відгалуження сформувалася відносно недавно, а стрімкі темпи розвитку сучасного суспільства потребують швидкого реагування будь-якої науки. З огляду на це, актуалізується необхідність модернізації професійної підготовки майбутніх перекладачів до використання інновацій (наприклад, локалізації), які дають змогу автоматизувати процес перекладу, використовувати інструменти комп'ютерного перекладу, тобто до роботи в епоху цифрових технологій.

Аналіз досліджень. У сучасних наукових пошуках існує значна кількість досліджень, які розкривають специфіку підготовки майбутніх перекладачів, зокрема: розглянуто процес формування перекладацької культури (А. Козак); особливості підготовки технічних перекладачів (С. Панова); питання формування професійної компетентності перекладача засобами інформаційно-комунікаційних технологій (А. Рогульська, А. Янковець); шляхи формування професійного світогляду перекладача (Ж. Таланова); формування професійної спрямованості майбутніх перекладачів у дистанційному навчанні (Т. Бочарникова); формування полікультурної компетентності майбутніх перекладачів з використанням технологій дистанційного навчання (М. Моцар); теорію і методику професійної підготовки майбутніх перекладачів до здійснення усного двостороннього науково-технічного перекладу (І. Сімкова) та ін. Однак, враховуючи що навчання перекладачів в епоху цифрових технологій досі знаходиться на етапі активного обговорення, пошуку рішень та аналізу вважаємо за необхідне здійснити поглиблений аналіз робіт з проблеми підготовки май-

бутніх перекладачів до локалізації в умовах інформатизації та цифровізації суспільства.

Метою статті є комплексний розгляд процесу та специфіки підготовки майбутніх перекладачів до локалізації в епоху цифровізації.

Виклад основного матеріалу. Традиційною метою професійної підготовки майбутніх перекладачів є оволодіння професійними компетентностями для таких видів професійної діяльності:

- використання перекладацьких технологій з урахуванням особливостей тексту-джерела та умов перекладу задля досягнення максимального комунікативного ефекту (Писанко, Мартиненко, 2020);
- розуміння вихідного тексту та вміння створити текст мовою оригіналу;
- мобілізації системи знань та вмінь, необхідних для адекватної інтерпретації сенсу мовної та немовної поведінки представників різних культур та орієнтації у соціокультурному контексті конкретної комунікативної ситуації.

Однак, щоб мати змогу впоратися з експоненціальним зростанням режимів роботи, майбутнім перекладачам необхідно навчитися працювати з динамічною мінливою ринковою реальністю. Тому у межах професійної підготовки актуалізується не лише необхідність формування у майбутніх перекладачів так званих *hard skills* (твердих навичок), а й набір *soft skills* (м'яких навичок), які дозволять їм діяти гнучко та реагувати на обставини різних професійних контекстів (Бочарникова, 2016). *Soft skills* загалом, та й майбутніх перекладачів зокрема, охоплюють навички спілкування та медіа, командної роботи, критичного мислення або лідерства, міжособистісного спілкування, культурну обізнаність, гнучкість тощо (Schultz 2008; Bartel 2011; Mathias 2013).

Ця ідея знаходить підтвердження в очікуваннях роботодавців щодо випускників вищих закладів освіти. Наприклад, А. Брукса, фахівець з професійного розвитку Інституту перекладу та усного перекладу стверджує, що майбутні та практикуючі перекладачі в сучасних умовах мають бути гнучкими та чітко розуміти власне «місце» в процесі перекладу. Окрім того, акторка наголошує, що однією з передумов успішності та ефективності на сучасному ринку перекладів є готовність до навчання впродовж життя та вміння планувати постійний професійний розвиток (Brookes, 2017).

Подібної думки дотримується й Клаудія Мірза (2017), генеральний директор компанії Akorbi (одної з найбільш швидкозростаючих LSP у світі) та член Асоціації глобалізації та локалізації, визначає такі значущі *soft skills*, необхідні для перекладачів майбутнього: навички критичного

мислення та вирішення проблем, комунікаційні навички, навички співпраці. Саме ці навички, на думку К. Мірзи, забезпечать можливість пропонувати клієнтам LSP адаптовані корпоративні рішення, які охоплюють усний переклад, багатомовні контакт-центри з можливостями аутсорсингу бізнес-процесів, навчання та послуги з локалізації (Mirza, 2017).

Усе це добре ілюструє те, що відбувається з процесом перекладу внаслідок повсюдної цифровізації. Підвищений інтерес до швидкої доставки, навіть якщо це досягається ціною якості, викликав інтерес до впровадження машинного перекладу, який вимагає від перекладачів виконувати роботу після редагування, а не просто перекладати тексти (Ольховська, 2020). Яким би розчаруванням це не було для перекладачів, тепер це факт, і це вимагає від них розвитку нових навичок (Brookes, 2017).

У випадку програмного забезпечення потрібні інші компетентності. Переклад у сфері високих технологій потребує вміння працювати з власне цифровими технологіями. З огляду на це у підготовці майбутніх перекладачів варто враховувати, що сучасним перекладачам доводиться працювати з САТ-інструментами (computer-assisted translation). Не варто плутати «кішок», як їх ще називають, з машинним перекладом – ці програми створені для спрощення процесу перекладу (Ребрій, 2012). Традиційний переклад «на коліні» або в текстових редакторах займає дуже багато часу, а «кішки» дозволяють розбити текст на сегменти та легко відстежувати прогрес, розраховувати обсяг роботи, що залишився, складати глосарії, користуватися базою перекладу, конкордансним пошуком та стежити за прогресом колег, якщо це проектна робота (Тарасенко Р., & Амеліна С., 2016). У кожній «кішці» є свої особливості, тому в майбутніх перекладачів є можливість обирати ту, якої комфортніше працювати або яку надає компанія. Ключовими інструментами є глосарій (glossary) та база перекладів (translation base). Вони допомагають зберегти цілісність перекладу: у глосарій вписуються всі терміни та ключові слова/словосполучення з перекладом, у основі перекладів можуть зберігатися повторювані пропозиції, які можна підставляти автоматично. Ці функції заощаджують час і підвищують якість перекладу (Sikes, 2009).

Цікаво спостерігати за тим, як Інтернет швидко перетворився з платформи для співпраці та комунікації лише на те, щоб усе більше бути джерелом тексту. Тобто, вміст, представлений на веб-сайтах комп'ютерного зв'язку є текстом для перекладу. Це особливо помітно в індустрії локалізації, де пере-

кладачі все частіше перекладають рекламні кампанії, що проводяться за допомогою соціальних медіа, зокрема й сайти соціальних мереж (Facebook або Twitter) (Robinson, Olvera-Lobo M., 2011).

Загалом локалізація передбачає переклад цифрового вмісту, наприклад, комп'ютерних ігор, веб-сайтів чи онлайн-сервісів – для конкретної аудиторії. До прикладу, комп'ютерні ігри зазвичай створюються англійською мовою, відтак вони мають англійськомовний інтерфейс і створені під реалію людей, що живуть, наприклад, в США чи Канаді. Вихід цієї комп'ютерної гри на Європейський ринок передбачає її переклад згідно з реаліями (звичками, поняттями) жителів європейських країн (Odacioglu, 2015).

Іноді локалізація охоплює переклад програм, ігор, системного забезпечення, а також адаптацію (налаштування) колірної палітри гри (інтернет-сайту) під звичні тим людям, котрим створюється переклад. Зважаючи на розбіжності людей, які розмовляють різними мовами та проживають у різних країнах, перекладач повинен створити практично нове творіння у вигляді гри, програми або іншого контенту, зробити контент ближчим за духом та звичками для людей певної країни, мови, менталітету (Stein, 2013).

Тому інколи для майбутніх перекладачів необхідний новий набір навичок, які за походженням набагато ближчі до сфери комп'ютерного програмування, ніж до перекладу (Brookes 2017). Зрештою, щоб перекладати комп'ютерні ігри, мобільні додатки чи веб-сайти, майбутньому перекладачеві потрібно спершу визначити та отримати доступ до перекладеного вмісту, що без знання програмування буде складним завданням і займе багато часу.

З огляду на це, припускаємо, що оволодіння майбутніми перекладачами окресленими навичками зумовлює необхідність їхньої підготовки в межах нової методології, яка б відійшла від трансмісійної моделі навчання та спрямовувала студентів до самостійного навчання та інформованого обдумування.

Відповідь на очевидну необхідність усунення розриву в можливостях працевлаштування (Odacioglu, 2015), який також називають розривом у навичках (Brookes, 2017), пропонує емерджентистська епістемологія, яку Д. Кіралі пропагує як вирішення низки проблем у навчанні та підготовці перекладачів (Kiralı, 2015). На його думку, модернізована професійна підготовка майбутніх перекладачів (або ще як він їх називає – перекладачів-емергентистів) ставить студента в центр освітнього процесу, в середину досвіду, отриманого шляхом участі в автентичних або майже автентичних

проектах дистанційного перекладу (викладач – лише тьютор), а не передає знання, яке виникає в процесі самого досвіду (Király, Hoffman, 2016). Результати навчання, за твердженням науковців, перевищують декларативні знання як такі та охоплюють навички та обізнаність. Саме цей різноманітний набір взаємопов'язаних рис Д. Кіралі називає «вихідною компетентністю» (Király, 2013, с. 11) та основою ефективності діяльності у практиці перекладу.

У підготовці перекладачів-емергентистів, на думку С. Мірзи, необхідно ще більшою мірою покладатися на використання соціальних мереж. Завдяки повсюдному характеру сайтів соціальних мереж і їхньому загальному використанню, вони все частіше є вихідним текстом, так і *modus operandi* в сучасному перекладі (Mirza, 2017). Саме соціальні мережі доцільно використовувати для проєктів, де студенти-перекладачі беруть участь у перекладі «твітів» і «оновлень статусу», завантажують відео на YouTube для нових технологій перекладу. Це ідея, яку варто дотримуватися, оскільки вона не обмежує досвід навчання лише перекладом як таким. Натомість дозволяє студентам досліджувати соціальні мережі як робочі середовища, розвивати маркетингові навички (наприклад, на основі локалізації інших сайтів розробити рекламні сторінки Facebook для вигаданих перекладацьких компаній).

Окрім використання низки онлайн-технологій (для комунікаційних чи освітніх рішень), модер-

нізація професійної підготовки майбутніх перекладачів до локалізації передбачає використання інструментів CAT та інших цифрових ресурсів (наприклад, машинний переклад, який суттєво вплинув на режими роботи, які застосовують студенти перекладу, а також професійні перекладачі). Варто відзначити, деякі світові компанії мають академічні партнерські програми, що надають можливість впровадити CAT-компонент в навчальні програми і підготувати, таким чином, конкурентоздатних фахівців.

Висновки. Підготовка майбутніх перекладачів до локалізації в епоху цифровізації є багатограним та міждисциплінарним процесом. Програми підготовки конкретно перекладачів-локалістів на рівні закладів освіти поки що передбачені лише в деяких країнах (наприклад, Франція, де Страсбурзький університет запровадив магістерську програму мультимовного веб-дизайну (CAWEB)) (Stein, 2013). Таким чином, локалізація набуває значущішого значення на сучасному етапі розвитку суспільства. Саме тому підготовка майбутніх перекладачів до локалізації є надзвичайно актуальною. Фахівців у цій сфері мало, а підготовка кадрів на рівні вищих закладів освіти допоможе вирішити цю проблему, адже випускникам набагато легше освоїтися, коли вони розуміють принаймні основні принципи перекладацької роботи у сфері локалізації різноманітних програмних продуктів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бочарникова Т. Ф. Формування професійної спрямованості майбутніх перекладачів у дистанційному навчанні. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2016. Вип. 40 (93). С. 58–63.
2. Ольховська А. С. Дистанційне навчання майбутніх перекладачів: засоби та досвід упровадження. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. 2020. Вип. 91. С. 156–164.
3. Писанко М. Л., Мартиненко О. Є. Moodle як засіб дистанційного навчання майбутніх перекладачів аудіювання англійською мовою. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. Вип. 75 (1). С. 237–252.
4. Ребрій О. В. *Сучасні концепції творчості у перекладі*: [монографія]. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 376 с.
5. Тарасенко Р., Амеліна С. Особливості формування інформаційної компетентності майбутніх перекладачів в аспекті підготовки до здійснення процесів локалізації програмних продуктів. 2016. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2016. Вип. 3 (53). С. 49–60.
6. Brookes A. Bridging the skills gap. 2017. URL: <https://www.iti.org.uk/more/iti-blog/1103-bridging-the-skills-gap>
7. Király D. Occasioning Translator Competence: Moving Beyond Social Constructivism Toward a Postmodern Alternative to Instructionism. *Translation and Interpreting Studies*. 2015. Vol. 10 (1). P. 8–32.
8. Király D., Hoffman S. Towards a Postpositivist Curriculum Development Model for Translator Education. In Don C. Király, ed. *V&R academic. Towards authentic experiential learning in translator education*. Mainz UP, Göttingen: V&R Unipress, 2016. P. 67–88.
9. Király, D. Towards a View of Translator Competence as an Emergent Phenomenon: Thinking Outside the Box(es) in Translator Education. In Don C. Király, S. Hansen-Schirra, K. Maksymusk, eds. *New Prospects and Perspectives for Educating Language Mediators*. Tübingen: Narr Verlag, 2013. P. 197–224.
10. Korniyaka O. Features of University Teachers' Communicative-Speaking Competence. *Psycholinguistics*. 2018. Vol. 24 (1). P. 183–206.
11. Mirza C. Translators of the Future: What Skills Do You Need?. *GALA Globalization and Localization Association*, 6 June 2017. URL: <https://www.gala-global.org/blog/translators-future-whatskills-do-you-need>

12. Odacioglu M. C. From Interdisciplinarity to Transdisciplinarity in Translation Studies in the Context of Technological Tools & Localization Industry. *International Journal of Comparative Literature & Translation Studies*. 2015. Vol. 3 (3). P. 115–136.
13. Orlando M. *Training 21st Century Translators and Interpreters: At the Crossroads of Practice, Research and Pedagogy*. Berlin: Frank & Timme GmbH, 2016. 158 p.
14. Robinson B., Olvera-Lobo M. D. Facebook, Twitter or Tuenti? A first look at the academic use of web 2.0 social networks in translator training. In *Multiple voices in academic and professional discourse: current issues in specialised language research, teaching and new technologies*. Newcastle: Cambridge Scholar, 2011. P. 367–379.
15. Sikes R. Localization: The Global Pyramid Capstone. *MultiLingual Computing & Technology. Localization*. April/May 2009. p. 3–6.
16. Stein D. Machine Translation: Past, Present and Future. *Translation: Computation, Corpora, Cognition*. 2013. Vol. 3 (1). p. 5–13.

REFERENCES

1. Bocharnykova T. F. Formuvannia profesiinoi spriamovanosti maibutnikh perekladachiv u dystantsiinomu navchanni [Formation of professional orientation of future translators in distance learning]. *Pedagogy of the formation of a creative personality in higher and secondary schools*. 2016. Vyp. 40 (93). S. 58–63 [in Ukrainian].
2. Olkhovska A. S. Dystantsiine navchannia maibutnikh perekladachiv: zasoby ta dosvid uprovadzhennia [Distance education of future translators: means and implementation experience.]. *Bulletin of Kharkiv National University named after V. N. Karazin*. 2020. Vyp. 91. S. 156–164 [in Ukrainian].
3. Pysanko M. L., Martynenko O. Ye. Moodle yak zasib dystantsiinoho navchannia maibutnikh perekladachiv audiuvannia anhliiskoiu movoiu [Moodle as a means of distance learning training of future translators in listening to English]. *Information technologies and teaching aids*. 2020. Vyp. 75 (1). S. 237–252 [in Ukrainian].
4. Rebrii O. V. Suchasni kontseptsii tvorchosti u perekladi: [monohrafiia] [Modern concepts of creativity in translation: [monograph]]. Kharkiv: KhNU imeni V. N. Karazina, 2012. 376 s. [in Ukrainian].
5. Tarasenko R., Amelina S. Osoblyvosti formuvannia informatsiinoi kompetentnosti maibutnikh perekladachiv v aspekti pidhotovky do zdiisnennia protsesiv lokalizatsii prohramnykh produktiv [Features formation of informational competence of future translators in the aspect of preparation for implementation localization processes of software products]. *Information technologies and teaching aids*. 2016. Vyp. 3 (53). S. 49–60 [in Ukrainian].
6. Brookes A. Bridging the skills gap. 2017. URL: <https://www.iti.org.uk/more/iti-blog/1103-bridging-the-skills-gap>
7. Kiraly D. Occasioning Translator Competence: Moving Beyond Social Constructivism Toward a Postmodern Alternative to Instructionism. *Translation and Interpreting Studies*. 2015. Vol. 10 (1). P. 8–32.
8. Kiraly D., Hoffman S. Towards a Postpositivist Curriculum Development Model for Translator Education. In Don C. Kiraly, ed. *V&R academic. Towards authentic experiential learning in translator education*. Mainz UP, Göttingen: V&R Unipress, 2016. P. 67–88.
9. Kiraly, D. Towards a View of Translator Competence as an Emergent Phenomenon: Thinking Outside the Box(es) in Translator Education. In Don C. Kiraly, S. Hansen-Schirra, K. Maksymysk, eds. *New Prospects and Perspectives for Educating Language Mediators*. Tübingen: Narr Verlag, 2013. P. 197–224.
10. Korniyaka O. Features of University Teachers' Communicative-Speaking Competence. *Psycholinguistics*. 2018. Vol. 24 (1). P. 183–206.
11. Mirza C. Translators of the Future: What Skills Do You Need?. *GALA Globalization and Localization Association*, 6 June 2017. URL: <https://www.gala-global.org/blog/translators-future-whatskills-do-you-need>
12. Odacioglu M. C. From Interdisciplinarity to Transdisciplinarity in Translation Studies in the Context of Technological Tools & Localization Industry. *International Journal of Comparative Literature & Translation Studies*. 2015. Vol. 3 (3). P. 115–136.
13. Orlando M. *Training 21st Century Translators and Interpreters: At the Crossroads of Practice, Research and Pedagogy*. Berlin: Frank & Timme GmbH, 2016. 158 p.
14. Robinson B., Olvera-Lobo M. D. Facebook, Twitter or Tuenti? A first look at the academic use of web 2.0 social networks in translator training. In *Multiple voices in academic and professional discourse: current issues in specialised language research, teaching and new technologies*. Newcastle: Cambridge Scholar, 2011. P. 367–379.
15. Sikes R. Localization: The Global Pyramid Capstone. *MultiLingual Computing & Technology. Localization*. April/May 2009. p. 3–6.
16. Stein D. Machine Translation: Past, Present and Future. *Translation: Computation, Corpora, Cognition*. 2013. Vol. 3 (1). p. 5–13.